

CAFE ORCZY

BODÓ BÉLA riportja

Kint az uccán jól süt a nap. Ezenkívül van mindenféle dolog, század közepe, angol-olasz ügy, egy igazi úr meglök valakit a villamoson és nem mondja, pardon, néha beszédet tartanak európai sorsomról és a beszélő személyesen nem ismer engem, két, húsz évvel ezelőtt nem létezett rádióhullám találkozik és illedelmesen kikerüli egymást, aki akarja, átrepüli az Océánt, egy szájszész mélabúsan befizeti forgalmiadóátalányát... Ez van kint többek közt.

Itt, bent csak Orczy kávéház van. Itt? Hol? Rögtön megdom.

Mégy a Károly körúton, erre magashomlokú

Spitzmann úr, a halhatatlan

paloták vannak, arra tér. Szalón, bridzs, arrébb Bazilika, Operaház, emberek, akik nem így képzelték el életüket, világ, amely tehetetlenül változik — ez a helyiség pedig itt van másfél század óta. Mint kávéház. Sőt: mint Orczy-kávéház.

Hávossg és kapuciner-zamatba fojtott, öreg dohányszag. Ót boltív hajol a kis helyiség fölé, olyanok a boltívek, mint agg ember háta. Fent a boltívek tájának füstfelhők meláznak, lent poros, hajódeszkapadló s a padlón a füstfelhők kimúlt szülei: cigaretta- és szivarvég, s a szivarvégek mellett cügos cipő. A cügos cipő társaságában gyűrött kályhacső-nadrág, azon túl, folytatolagosan, kabát és mindebben: Spitzmann úr, úgysis, mint ösvendég, úgysis, mint halhatatlan. O, Spitzmann úr, arcán a bánattal, nem tagja semmiféle

SZABÓ VLADIMIR rajzai

akadémiának és ahogy nézem, érzem, hogy sohasem lesz, s mégis halhatatlan.

Ha Rip van Winkle azonnal felébred és elsiet ide, ahol most én feketézek, úgy találja Spitzmann urat, ahogyan százötven évvel ezelőtt hagyta. Nem misztikum és nem varázslat, csak: idejárt a dédöregapa (Spitzmann úr), az öregapa (Spitzmann úr), a nagyapa (Spitzmann úr és már cügos cipő), az apa (Spitzmann úr és a cügos cipő) és ő, Spitzmann úr, aki hajszára olyan, mint a felmenők, cügos cipője is olyan és más antik törzsvendégek emlékeznek rá, hogy ugyanúgy sóhajt, mint felmenője, akár feketézik, akár nem. Halhatatlan.

Kint elszaladt az idő s ahogy szaladt, itt nem állt meg, elfelejtett bekukkantani. Itt nem változott semmi, itt Orczy kávéház van. Ruhatar nincs, a tisztelt vendégek vagy fejükön viselik a kalapot, illetve sapkát, vagy, a nagyobb komfort kedvéért, feltolják a fejükbúbjára. Persze, más az eset, ha kvint van a kézben, ilyenkor a székre is leteszik, előfordul. Kvint? Itt hevesebb kártyacsaták folytak, mint a Kaszinóban. Ugy értem, hogy *hevesebb*. Innen mintázták a híres burleszk Kalabriászpartit, amelyen ötven évvel ezelőtt egész Budapest kacagott a Föliben, de ha ma belépsz ide: sok kis Rottot találhatsz az asztaloknál, most ugyan alsós a nagy divat. Kvint, kalap a székre, ne üljön rá, herr kibic, a két cukor a fekete pikkoló mellől a mellényzsebbe, most híjon tököt, ha tud, híjon, ha tud, Margulács... Gabona-, termény- és nyersbőrkereskedők jártak ide hajdanában és azok, akiknek dolguk volt velük és kereskedőségédek és piros-sapkás hordárok.

A sok *szaladjoncsakel* kedves Samu bácsi az uccasarkokról, szerelmeslevélhordók. A hordárok rég kimaradtak, a szerelem ugyan él, de a szakma meghalt.

Megmaradtak az ösvendégek unokái. Ez a bácsi kerek *negyven éve* jár ide, szereti ropogatni a szivart, a bajusza sárga, harminc évig kártyázott, öt évig kibicelt, most már azt sem. Az ember készüljön a halálra és milyen halál az, amelyet az izgalom és a mérgeződés szőlít elő (nem ment be a királlyal) a kártyaasztalhoz. Az öreget már nem is hívják, itt mindenki jól ismeri egymást, az öreg nem játszik, annak van egy eladó leánya, ennek már régen meg kellett volna operáltatnia magát...

A küszöböt százezernél több, immár rég halott láb koptatta el, s maga a kávéház a legjobb kundcsaftja Braziliának...

— Mit, — kérdezte a pincér, amikor beléptem. (Nem kell meglepődni a megszólításon, volt idő, amikor pláne *magázták* a vendégeket, így, szépen: maga mit akar, kávé?)

— Pezsgőt — szólok, nem mintha komolyan gondolnám, de kicsiklandozta a hely és a szituáció. Rámnéz a pincér, szánakozva, mint akinek szegény szerencsétlennel van dolga és jön a főnök. Már bocsánat! Nem, nem, itt nincs pezsgó, milyen

gondolat, sohasem volt. Itt nem fogyasztanak bort, csak nagyritkán egy-egy üveg sört, fekete kell és kapuciner és kávé, ahogy illik... Kalappal a fején két »törzs« vitatkozik, mi jobb, só vagy szesz a reuma ellen, — kontra, — kiáltják a másik asztalnál — rekontra és ultimó, majd meglátjuk, és ha meglátjuk? most híjon zöldet, ha tud, híjon, Margulács. Nem veszem ki, melyik a Margulács, az a fures kövér, aki elmehetne rajznak a mulatságos trükkfilmben, a szemüveges, aki kis ezüstsakáll-dísz visel az álla alatt, vagy csak mondják, hogy Margulács, kiszólásként?

— *Fek.* — szól egy vicces vendég — nem kerestek? — Mint otthon, mikor az ember hazamegy.

A kasszából intenek nemet. A kassza itt a régi kávéházbéli helyen trónol, nem úgy, mint az újakban, eldugva, hátul. Nagy barna kassza, fél helyiséget elfoglalja, rokona a nagymamák almaszagú, emeletmagas, öregségében ropogó kredencének. Kockacukrok, elosztva, várnak sorsukra régi márványán, s mögöttük hófehér hajú, szem-

Só jobb a reumára

üveges (bádögkeret, sok dioptria), finomarcú tündér ül, kedves öreg-öreg tündérnői, itt öregetett meg a kasszában.

— Az az arany tükör hány éves? — kérdezem, mert tudom, hogy az asztal, amelyen ülök, száz évnél vénebb, kávéházmúzeumba való. A tükör korosabb, mint a kávéház, *úgy vették*, ez a híre, amikor megnyitották a kávéházat, *kéz alatt*. Még az első bérlő szerezte be, persze potom olcsón, mert abban az időben volt pénz és ezért nem do-

A kassza

bálták. *Bérlő?* Bérlő, mert a tulajdonos báró Orczy volt, így szól a latinnyelvű dokumentum, amely a főváros levéltárában megtalálható. Az első bérlő jó sváb ember volt, bizonyos *Bauer Sebestyén*, aztán jött egy másik sváb: *Dörsching János*, aztán egy harmadik, *Szevera* nevezetű, csak a vendégek túlnyomó része volt, hogyis kell mondani: nem nagyon árja.

Nöket nem látok, miért?

Ó, ez szolid kávéház, kérem. A vendégek feleségei otthon vannak a háztartásban.

Este kilenc után még sohasem volt nyitva az Orczy.

A kispolgárnak este otthon a helye.

Negyven évvel ezelőtt volt egy bankett, félhétkor kezdődött és kilencre az is véget ért. Ilyen is van, kérem.

... azt hiszem reumára mégis jobb a szesz... legyen makk... mit ért maga a dologhoz Taub úr...

»... miért is a helyiséget ezennel felmondjuk.

Felmondtak az Orczynak.

A hajlotthátú helyiséget lebontják, helyére az idő most modern palotát parancsol... A jelenlegi tulajdonos különben hatvan éve fizette a házért. Megszűnik az Orczy? Ilyet kérdezni?! Ideiglenes helyiségbe megy és ha felépül a palota, — *beköltözik a palotába*. Az Orczy.

És ha palotában is, de az Orczyban fog ülni Spitzmann úr, a halhatatlan és sóhajt, mint felmenője, akár feketézik, akár nem... És idővel a palotaheységben is kapucinerzamatba fojtott öreg dohányszag uralkodik, ahogy illik ez másfél-század óta, ki tudja, meddig még? az Orczyban.

Most alsós a divat